

บทที่ 1

บทนำ

ในการศึกษาเชิงลึกซึ่งอิงหลักการของการวิจัยเชิงคุณภาพ สิ่งที่สำคัญที่สุดในการทำให้การศึกษามีความน่าเชื่อถือคือเครื่องมือซึ่งหมายถึงตัวผู้วิจัยนั่นเอง (ชาย โพธิ์สิตา, 2549) ฉะนั้นก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาในบทที่ 1 และบทต่อ ๆ ไป ผู้วิจัยขอกล่าวถึงสถานภาพทางการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยก่อน เพื่อให้ผู้ศึกษางานวิจัยเรื่องนี้ได้เข้าใจถึงที่มาที่ไปของงานวิจัยและเข้าใจสถานภาพของผู้วิจัยอย่างถ่องแท้ ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ผู้วิจัยกำลังจะนำเสนอ

ผู้วิจัย เป็นนิสิตผู้พิการทางการเห็น สายตาเลื่อนรางจากภาวะโรคจอประสาทตาเสื่อม โดยกำเนิด โดยมีภาวะการมองเห็นอยู่ที่ “Hand movement” การอ่านจะต้องอ่านหนังสือเสียง และการเขียนกระทำโดยการพิมพ์จากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีเสียงสะกดคำขณะพิมพ์ จากข้อจำกัดดังกล่าว การเดินทางกระทำโดยการพึ่งพาเพื่อนและผู้มีจิตอาสาจึงทำให้มีปัญหาและอุปสรรคต่อการศึกษเล่าเรียน การศึกษาค้นคว้า ตลอดจนการวิจัยเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการทำให้คนปกติเข้าใจถึงสถานภาพของคนพิการในสังคมไทย จึงมีแนวคิดที่จะศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครพิการในนวนิยายร่วมสมัย อันนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนคนพิการประเภทต่าง ๆ อย่างถูกต้อง เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการให้ได้มาตรฐานตามแบบสากล

ความสำคัญของปัญหา

คนพิการ เป็นประชากรส่วนหนึ่งซึ่งพบเห็นได้ในสังคม โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคนพิการเอาไว้ว่า การเสียอวัยวะหรือการเสียไปจากสภาพเดิม ในอดีตการมีคนพิการอยู่ในสังคมร่วมกับคนปกตินั้น ถือเป็นเรื่องที่น่าเศร้า น่าสงสาร หรือน่าเวทนา ทำให้คนพิการถูกละเลยพลัดไ้จากสังคม ดังจะเห็นได้จากประวัติการต่อสู้เรียกร้องสิทธิของคนพิการ (พันเจียน, 2550) ที่ว่า “ในสังคมอเมริกาก่อนการเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น คนในสังคมต่างมองว่า คนพิการไม่สามารถหาเลี้ยงชีพตนเองได้ หากยังชีพได้ ก็ด้วยการทำบุญทำทานจากผู้อื่นคนพิการจึงถูกผลักไสให้ไปอยู่ในที่พักพิงหรือสถานสงเคราะห์ ทั่วประเทศอเมริกาได้เข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ 2 และผลจากสงครามทำให้ทหารกลายเป็นคนพิการจำนวนมาก รัฐบาลจึงเปิดช่องทางเพื่อรองรับคนพิการเหล่านั้น ประกอบกับการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของคนพิการขึ้น ในสังคมอเมริกา ก่อนจะแพร่ขยายไปยังสังคมโลก ทำให้รัฐบาลของแต่ละประเทศ หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของคนพิการมากขึ้น ทำให้แนวความคิดของสังคมโลกที่มีต่อคนพิการ

ในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ ในอดีตคนพิการถูกมองว่า เป็นเรื่องของกรรมเก่าแต่ปางก่อน ช่วยเหลือตนเองมิได้ ไร้ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต ทำให้การปฏิบัติต่อคนพิการ หรือการให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ อยู่บนพื้นฐานของความเวทนาสงสาร”

ในปัจจุบันประเทศที่เจริญได้ตระหนักถึงความจริงที่ว่า คนพิการโดยกำเนิด ความเจ็บป่วย หรืออุบัติเหตุต่าง ๆ ก็ยังเป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพในบางด้านที่คนปกติมักจะมองข้ามการช่วยเหลือ จึงได้พัฒนาก้าวไปสู่การสร้างสรรค์ต่อคนพิการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้มีความสามารถที่จะช่วยตัวเอง และมีส่วนร่วมในส่วนต่าง ๆ ของสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ ดังความมุ่งประสงค์ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ในกฎบัตรสหประชาชาติที่ว่า (เยเนวีฟ คอลฟิลด์, ม.ป.ป., หน้า 131) “...อนุสัญญานี้มีความมุ่งประสงค์เพื่อส่งเสริม กลุ่มครองและประกันให้คนพิการทั้งปวง ได้อุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกันและส่งเสริมการเคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด...”

ในประเทศไทยนั้น แนวคิดดังกล่าวได้มีการยอมรับมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2550 ได้รับรองความเชื่อในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 30 ได้บัญญัติไว้ว่า “...บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม...”

นอกจากนั้น พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังได้กล่าวถึงความสำคัญในการช่วยเหลือคนพิการ ให้สามารถพึ่งตนเองให้ได้ก่อน เพื่อคนพิการจะได้ทำประโยชน์ต่อสังคมดังพระราชดำรัสที่ว่า (เยเนวีฟ คอลฟิลด์, ม.ป.ป., หน้า 2) “...งานช่วยผู้พิการนี้มีความสำคัญยิ่ง เพราะผู้พิการไม่ได้เป็นผู้อยากจะถูกพิการ แต่อยากช่วยตนเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาสามารถจะปฏิบัติงานอะไรเพื่อมีชีวิตและมีเศรษฐกิจของครอบครัวจะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัว หนักแก่ส่วนรวม ฉะนั้นนโยบายที่จะทำก็คือ ช่วยเขาให้ช่วยตนเองได้ เพื่อจะให้เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม...”

แม้บทบาทและสถานภาพของคนพิการในสังคมไทยจะเปลี่ยนไป โดยการรับรองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2550 และการให้ความสำคัญของคนพิการในพระราช

คำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ในความเป็นจริงแล้ว คนทั่วไป หรือแม้แต่คนพิการเอง ในสังคมไทยยังคงมองคนพิการในสองทัศน ได้แก่ทัศนแรกมองว่า ความพิการเป็นเวรเป็นกรรม น่าสงสาร และควรจะได้รับ การสงเคราะห์ช่วยเหลืออย่างเดียวก ทัศนที่สองมองว่า คนพิการเป็น ทรัพยากรสำคัญเป็นมนุษย์คนหนึ่งของสังคมที่เราต้องลงทุนเพื่อพัฒนาให้มีศักยภาพ (ปัจจุบันยังมี การมองในทัศนแรกเป็นส่วนใหญ่) ซึ่งทัศนดังกล่าว มิได้ปรากฏอยู่แต่เพียงในโลกของความเป็น จริงเท่านั้น หากปรากฏและสามารถพบเห็นได้จากวรรณกรรมประเภทนวนิยายที่ถูกเขียนขึ้นใน ยุคสมัยนั้น ๆ ด้วย

จากความสำคัญของการต่อสู้เรียกร้องสิทธิของคนพิการในสังคมอเมริกันและสังคมโลก ความเท่าเทียมของคนพิการในสังคมไทยในแง่ของกฎหมาย การให้ความสำคัญต่อการให้ความ ช่วยเหลือคนพิการ เพื่อให้คนพิการสามารถพึ่งตนเองได้และเป็นทรัพยากรส่วนหนึ่งซึ่งสามารถทำ ประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมในพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนทัศนของคน ในสังคมที่มีต่อคนพิการ ซึ่งมีได้ปรากฏอยู่แต่ในสังคมเพียงอย่างเดียว แต่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรม ร่วมสมัยประเภทนวนิยายด้วย ผู้วิจัยจึงนำความสำคัญของคนพิการดังกล่าวมาเชื่อมโยงกับ ความสำคัญของวรรณกรรม เนื่องจากวรรณกรรม เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึง เรื่องราวต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นในสังคม ผ่านแนวคิดและจินตนาการของผู้ประพันธ์ ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของ

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่ว่า (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2545, หน้า 26) “...งานวรรณกรรมเป็นกระจก สะท้อนสังคมที่นวนิยายนั้นถูกสร้างขึ้น แม่นวนิยายจะสะท้อนให้เห็นสังคมได้เป็นบางส่วนเสีย วเท่านั้น แต่ที่สำคัญคือ การนำเสนอค่านิยมบางเรื่องของยุคสมัยนั้น ตลอดจนโลกทัศน์ของผู้คนใน สมัยต่างๆ ถือเป็นหลักฐานที่มีคุณค่าอย่างสูงในการศึกษาประวัติศาสตร์ทางความคิดที่หาหลักฐาน อื่นเทียบได้ยาก...”

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วรรณกรรมร่วมสมัยประเภทนวนิยาย เป็นวรรณกรรมที่สะท้อนให้ เห็นภาพสังคมร่วมสมัยของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี ผ่านการสร้างสรรค์ตัวละครหลัก ตัวละครรอง ฉาก เหตุการณ์ และบทสนทนา อีกทั้งเป็นวรรณกรรมที่ผู้อ่านสามารถเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้น ในแวดวง วิชาการ จึงมีการศึกษา วิเคราะห์ วรรณกรรมร่วมสมัยประเภทนวนิยาย ออกมาในรูปแบบของ งานวิจัยเป็นจำนวนมาก เพื่อศึกษาสังคมร่วมสมัยกับนวนิยาย เช่น การศึกษา ภาพสะท้อนสังคม ในนวนิยายของโบตัน ตามแนววาทกรรมวิเคราะห์ โดย ปิ่นอนงค์ อ่ำปะละ (2548) การศึกษา สถานภาพและบทบาทของตัวละครเอกหญิงในนวนิยายของ ปิยะพร ศักดิ์เกษม โดย ปิ่นหล้า ศิลาบุตร (2551) การวิเคราะห์ทัศนคติของนักเขียนที่ปรากฏในงานเขียนเกี่ยวกับเรื่องเพศ และปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่องานเขียนของนักเขียนแต่ละคน ในงานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์นักเขียนสตรีกับงาน เขียนเรื่องทางเพศ โดย ปถรดี บุญศรีโรจน์ (2539) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวนิยายกับ

สังคมไทย โดยตรีศิลป์ บุญขจร (2530) โดยใช้สังคมกับการเมืองเป็นตัวแบ่งยุคในการศึกษา พบว่า การเมืองและสังคมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของวรรณกรรม เป็นต้น

เมื่อนำความสำคัญของคนพิการและความสำคัญของวรรณกรรมร่วมสมัยประเภทนวนิยาย มาเชื่อมโยงกันแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครที่เป็น คนพิการ โดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ผ่านทางนวนิยายร่วมสมัย จึงอาจเป็นแนวทางหนึ่ง ซึ่งน่าจะช่วยให้มองเห็นภาพสะท้อนสถานภาพของคนพิการ ประเภทต่าง ๆ ทั้ง 9 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน ทางสติปัญญา ทางร่างกาย การเคลื่อนไหวหรือ สุขภาพ ทางการเรียนรู้ ทางการพูด และภาษา ทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ ออทิสติก และความพิการ ซ่อน ได้ชัดเจนในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะทำให้คนในสังคมเห็นความสำคัญของคนพิการ ปฏิบัติ และช่วยเหลือคนพิการได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปใช้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้พิการให้ได้มาตรฐานตามแบบสากล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครพิการ โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผ่านนวนิยายร่วมสมัยที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคนพิการ ให้เห็นถึงสถานภาพของคนพิการที่เป็นจริง ในสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาประสพการณ์ และแนวคิดของผู้เขียนนวนิยายร่วมสมัยที่มีสถานภาพและ บทบาทของตัวละครพิการ

คำถามการวิจัย

1. สถานภาพและบทบาทของตัวละครพิการในนวนิยายร่วมสมัย สะท้อนสถานภาพของ คนพิการในสังคมไทยอย่างไร
2. ผู้เขียนนวนิยายร่วมสมัยที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับคนพิการ มีประสพการณ์และแนวคิด ในการสร้างบทบาทของตัวละครที่เป็นคนพิการอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา
ศึกษานวนิยายร่วมสมัย ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับคนพิการ จำนวน 14 เรื่อง ที่ตีพิมพ์ใน ระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2553

2. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

ศึกษาสถานภาพของคณพิการในสังคมไทย ผ่านสถานภาพและบทบาทของตัวละครซึ่งเป็นคณพิการในนวนิยายร่วมสมัย จำนวน 14 เรื่อง โดยคัดเลือกวรรณกรรมร่วมสมัยประเภทนวนิยายด้วยเกณฑ์ในการคัดเลือกที่ว่า นวนิยายเรื่องนั้น ๆ จะต้องมีส่วนตัวละครหลัก หรือตัวละครรองเป็นคณพิการ รายละเอียดดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อนวนิยาย ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับคณพิการที่ตีพิมพ์ในระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2553 และได้คัดสรรสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	นามปากกาผู้ประพันธ์	เกี่ยวข้องกับคณพิการ	ปีที่ พิมพ์
1.	ตุ๊กตามนุษย์	ศรีฟ้า ถาวาลย์	พิการทางสติปัญญา	2533
2.	ปราสาทมืด	จุลลดา ภักดีภูมิรินทร์	พิการซ้ำซ้อน	2536
3.	ทรายสามสี	โสภาค สุวรรณ	พิการทางสติปัญญา	2540
4.	บุลลา	โสภาค สุวรรณ	พิการทางการเห็น	2540
5.	คิ่งน้ำค้าง	ประภัสสร เสวิกุล	พิการทางร่างกาย	2542
6.	พระอาทิตย์คั่นแรม	ชмыกร แสงกระจ่าง	พิการทางการเห็น	2543
7.	นงน้าทอง	โบตัน	พิการทางร่างกาย	2544
8.	ผิงนางพญา	เกตุวดี	พิการทางร่างกาย	2544
9.	แม่ฟ้าป็นดิน	ชмыกร แสงกระจ่าง	พิการทางการเคลื่อนไหว	2546
10.	แมวดำในสวนสีชมพู	ชмыกร แสงกระจ่าง	พิการทางร่างกาย	2547
11.	อันธการ	ทมนต์ดี	พิการซ้ำซ้อน	2547
12.	ตุ๊กตาไล่ฝน	ศักดิ์ดา สากแก้ว	พิการทางการเคลื่อนไหว	2550
13.	เด็กชายชนะ	อนันต์ ประภาโส	พิการทางการเคลื่อนไหว	2551
14.	สาปคฤหาสน์	โสภี พรหมฉาย	พิการทางร่างกาย	2553

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสถานภาพและบทบาทของตัวละครคณพิการ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผ่านนวนิยายร่วมสมัยที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคณพิการตลอดจนสถานภาพของคณพิการที่เป็นจริงในสังคมไทย

2. เข้าใจประสบการณ์ และแนวคิดของผู้เขียนนวนิยายร่วมสมัยที่มีสถานภาพและบทบาทของตัวละครพิการ

3. หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำข้อมูลจากการศึกษา ไปใช้เป็นนโยบายในการยกระดับการดำเนินชีวิตของผู้พิการให้ได้มาตรฐานตามแบบสากล

กรอบแนวคิดหลัก

ศึกษาบทบาทของตัวละครพิการในนวนิยายร่วมสมัยทั้ง 14 เรื่อง ตลอดจนศึกษาประสบการณ์และแนวคิดของผู้เขียนและนำผลการศึกษามาวิเคราะห์ให้เห็นสถานภาพคนพิการที่เป็นจริงในสังคมไทยโดยใช้ทฤษฎีดังต่อไปนี้ ทฤษฎีสถานภาพและบทบาททางสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วรรณกรรมร่วมสมัยประเภทนวนิยาย ให้เห็นสถานภาพของคนพิการในสังคมไทย ทฤษฎีการเขียนนวนิยาย ได้แก่ การกำหนดชื่อเรื่อง การสร้างพล็อต การสร้างปมขัดแย้ง การวางโครงเรื่อง การสร้างตัวละคร กวีวิธีการเล่าเรื่อง การสร้างฉาก การสร้างบทสนทนา การดำเนินเหตุการณ์เพื่อให้ไปถึงจุดสุดยอดของเรื่อง การจบเรื่อง ทฤษฎีการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณกรรมร่วมสมัยประเภทนวนิยาย ได้แก่ ทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์และวรรณคดีวิจารณ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง สิ่งที่ตัวละครแสดงออกในแต่ละฉาก แต่ละตอน ในนวนิยายร่วมสมัยแต่ละเรื่อง

ตัวละครพิการ หมายถึง ตัวละครหลัก ตัวละครรอง ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นในนวนิยายร่วมสมัยที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคนพิการ โดยตัวละครดังกล่าวเป็นคนพิการประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น พิการทางร่างกาย การเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ พิการทางการเห็น พิการทางสติปัญญาและพิการซ้ำซ้อน

นวนิยายร่วมสมัย หมายถึง นวนิยายที่ถูกสร้างขึ้นในยุคสมัยเดียวกับนักเขียนเอง ที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวข้องกับคนพิการ ที่ผู้ศึกษาได้คัดเลือกมาจำนวน 14 เรื่องในตารางที่ 1 ตีพิมพ์ระหว่างปี พ.ศ. 2533 – 2553

สถานภาพ หมายถึง สิ่งที่ตัวละครหลักหรือตัวละครรองเป็นในนวนิยายร่วมสมัย ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่คนพิการเป็นในสังคมไทยด้วย ไม่ว่าจะเป็นสถานภาพโดยกำเนิด เช่น สถานภาพบุตร สถานภาพความเป็นชาย สถานภาพความเป็นหญิง เป็นต้น และสถานภาพที่ได้มาภายหลังหรือได้มาโดยความสามารถ เช่น สามัญภรรยา บิดามารดาหรือสถานภาพการเป็นครู แพทย์ เป็นต้น

สรุปท้ายบท

ผู้วิจัยได้นำเสนอความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์งานวิจัย ขอบเขตของการวิจัย กรอบแนวคิดหลักการวิจัย และนิยามศัพท์เฉพาะรวมทั้งประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยนี้ โดยในบทต่อไป ผู้วิจัยจะนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University